

Unia lubelska – początek Rzeczypospolitej Obojga Narodów

1 lipca 1569 zawarta została unia polsko-litewska, tym samym powstała Rzeczpospolita Obojga Narodów. Wspólne państwo Polaków i Litwinów trwało przez ponad dwa wieki – aż do czasu, kiedy zniknęło z mapy Europy po rozbiorach w 1795 roku.

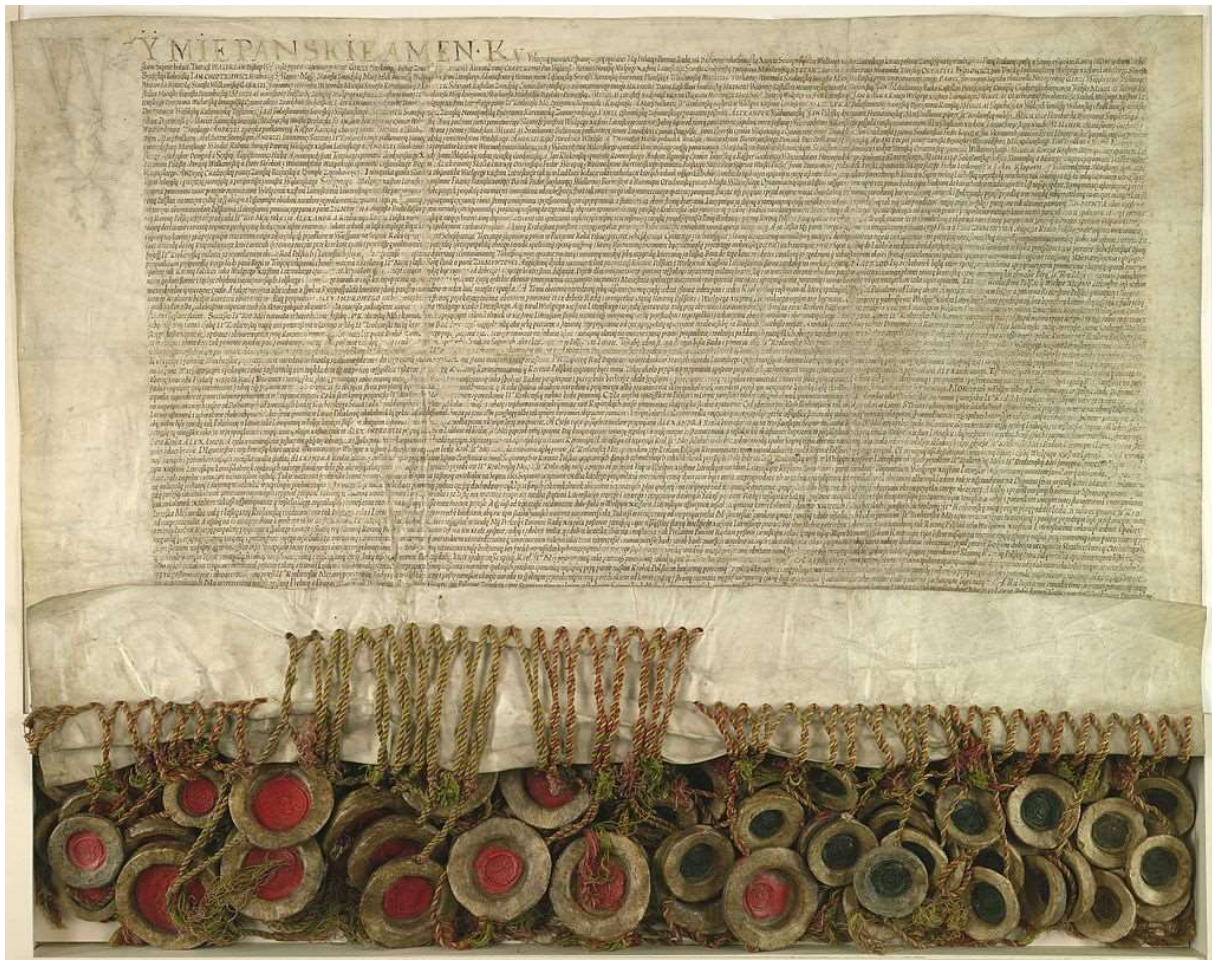
"Unia lubelska" – obraz Jana Matejki (1869), z krzyżem, będący centralną postacią obrazu, król Polski Zygmunt AugustFoto: Maciej Szczepańczyk, źr. Muzeum w Lublinie/Wikipedia/dp

Rzeczpospolita po unii lubelskiej w 1569 r.

Porozumienie pomiędzy stanami Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego zostało zawarte 1 lipca 1569 na sejmie walnym w Lublinie. Unia Lubelska określana jako unia realna, w odróżnieniu od poprzednich, wiążących oba państwa tylko osobą władcy (unia personalna). Została przyjęta 28 czerwca, a podpisana 1 lipca 1569, ostatecznie ratyfikowana przez króla 4 lipca 1569. W jej wyniku powstało państwo znane w historiografii jako Rzeczpospolita Obojga Narodów – ze wspólnym monarchą, herbem, sejmem, walutą, polityką zagraniczną i obronną – zachowano odrębny skarb, urzędy, wojsko i sądownictwo.

Akt unii lubelskiej przechowywany jest w Archiwum Głównym Akt Dawnych.

Akt Unii Lubelskiej 1 lipca 1569 roku

W tekście unii lubelskiej czytamy: *Unia sprawiła iż już Królestwo Polskie i Wielgie Księstwo Litewskie jest jedno nieróżne i nierozdzielne ciało, a także nieróżna, ale jedna spolna Rzeczpospolita, która się z dwu państw i narodów w jeden lud zniosła i spoiła. I aby za wolą Bożą ta unia trwała do końca świata.*

– Unia zawarta w Lublinie była pewnym ukoronowaniem rozwijającego się przez dziesięciolecia związku polsko-litewskiego – mówiła historyk dr Jolanta Chońska-Mika w aud. "Kronika polska" w 2001 roku.

Dążenia do jedności

– Do 1569 roku to są dwa różne kraje, różne organizmy państwowe połączone osobą wspólnego monarchy, ale podzielone politycznie – mówił historyk prof. Andrzej Wyczański w aud. Elizy Bojarskiej z "Królowie i książęta polscy" w 1986 roku. – To były różne kraje, różne systemy polityczne, dążenia, z tym, że systematycznie od dwóch pokoleń następowały procesy asymilacji kulturalnej i ustrojowej.

Pomnik Unii Lubelskiej w Lublinie z 1826 roku

We wcześniejszych wiekach związek między Polakami a Litwinami polegał raczej na luźnym układzie unii personalnej, czyli połączenia narodów przez osobę jednego władcy. Początkowo do zawarcia unii dążyli głównie Polacy, jednak i Litwini w końcu dojrzeli korzyści, jakie mogą z tego dla nich wynikać.

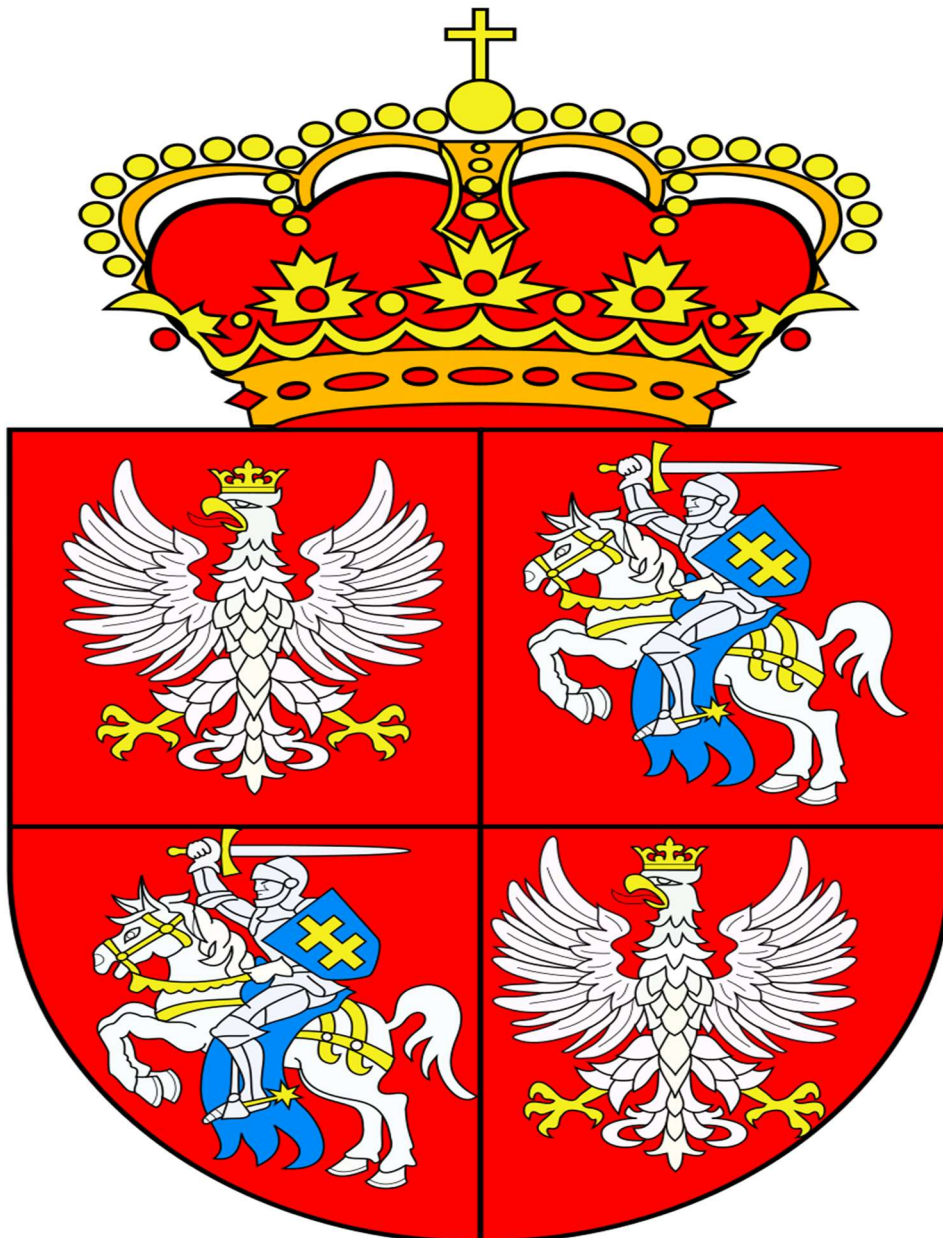
– Prawdziwy grunt pod unię zawartą w Lublinie stworzyły dopiero dążenia emancypacyjne szlachty litewskiej – podkreślała dr Jolanta Choińska-Mika. – Szlachta litewska zmierzała do uzyskania praw politycznych podobnych jak posiadała szlachta w Królestwie Polskim. Zacieśnienie związku z Polską stwarzało właśnie taką szansę.

Postanowienia unii

Obszar Rzeczypospolitej Obojga Narodów zajmował 780 tys. km², a zamieszkała tam ludność liczyła ponad 6 milionów mieszkańców. Efektem zawarcia unii lubelskiej było stworzenie federacji złożonej z dwóch równoprawnych członków. Oba państwa razem w wolnej elekcji wybierały jednego władcę, ujednoliciły system monetarny i prawny oraz powołały wspólny Sejm i Senat oraz prowadziły wspólną politykę obronną i zagraniczną. Zachowały jednak odrębne urzędy centralne, języki, wojsko.

– Na pewno był to kompromis zapewniający stabilność związku w interesie obojga narodów, a jednocześnie kompromis, który respektował pewne dążenia, czy ambicje polityczne elity Wielkiego Księstwa Litewskiego – zaznaczała dr Choińska-Mika.

Potęga polsko-litewska

Godło Rzeczypospolitej od 1569

– Unia miała wyjątkowy charakter na tle europejskim, nie dlatego, że w ogóle zaistniała, ale przede wszystkim poprzez jej trwałość, zasięg i historyczne skutki – podkreślała dr Jolanta Choińska-Mika.

Historycy są podzieleni jeśli chodzi o ocenę unii lubelskiej. Jedni mówią, że istnienie Rzeczypospolitej Obojga Narodów było tylko przyczyną długotrwałych wojen z Rosją i Turcją. Z drugiej strony połączone siły polsko-litewskie silniejszą pozycją polityczną i wojskową. Kryzys gospodarczy i polityczny doprowadził jednak do rozpadu instytucji władzy i całego państwa. Należy jednak zauważyć wartość i skutki dla naszej tradycji wieloletniego połączenia kultury polskiej i litewskiej.

WYKORZYSTANO: POLSKIERADIO.PL WIKIPEDIA